

Пам'ять вічна у наших серцях

Сьогодні над небом землі сяє сонце, задивляються в чисте небо сині очі річок та озер. Мрії наших батьків здійснилися, адже більшість із нас щасливі, маємо щасливе дитинство, юність, молодість, старість. Маємо все для щастя: сім'ю, друзів, можливість отримувати освіту. Любимо своє життя, любимо свою країну, у якій живемо, але ми завжди пам'ятатимемо, кому треба дякувати за це.

Важко згадувати події Другої світової війни. Адже немає такого міста чи села, такого поля чи гаю, де б у жорстокій боротьбі не пролилася кров воїнів. Роки... Скільки б їх не минуло, не зітруться у народній пам'яті імена тих, хто відстоював ціною власного життя рідну землю.

За роки війни в Україні було зруйновано чи спалено 714 міст і містечок, 28 тис. сіл, 10 млн. чоловік залишилось без даху над головою.

Загальні демографічні втрати України становлять приблизно 14,5 млн. чоловік (убиті, померлі від хвороб і голоду, евакуйовані, депортовані, емігранти).

Конотопщина з першими розривами бомб в Києві та Харкові перейшла на військове становище. У перші дні війни Конотопщина провела на фронт більше 15 тисяч синів та дочок. В окремих родинах проводжали по 3-4 чоловіки, багато хто йшли добровольцями. Сотні воїнів проводжали з сіл Козацьке, Бочечки, Дубов'язівка та ін.

Наші земляки воювали на різних фронтах, визволяючи Україну і Білорусію, Молдавію і Болгарію, Польщу і Австрію, Норвегію і Фінляндію. Вони виявляли зразки мужності, героїзму та відваги. Про це свідчить те, що особливо мужнім воїнам Конотопщини присвоєно високе звання Героя Радянського Союзу, майже всі фронтовики нагороджені орденами та медалями.

Особливо хочеться сказати про славних жінок Конотопщини. Більше 100 жінок пішло на фронт з перших днів війни, вони стійко винесли весь тягар фронтового життя, із них 12 жінок не повернулися додому.

Воїни відстоювали Батьківщину на фронті, а в селах залишились жінки, старики та діти. На їх плечі лягли всі проблеми: треба було збирати урожай, евакуйовувати техніку та худобу. У 1941 році в районі було 138 тракторів, 102 автомобілі, 2 тисячі корів, 8,5 тисяч коней.

Конотопщину захищала 40 армія, до складу якої входили 293, 227, 135 дивізії, 10 танкова дивізія та 2 і 3 повітряно-десантні корпуси. 5 вересня 1941 року фашистські війська форсували річку Сейм в районі сіл Таранське, Жолдаки, Хижки. Почались тяжкі роки окупації.

З перших днів у районі був установлений жорстокий окупаційний режим: постійні розстріли мирних жителів, арешти, згвалтування та грабіж стали нормою життя фашистів. За два роки окупації в районі загинуло близько тисячі мирного населення. Розстрілювали за зв'язок з партизанами, за утримання військовополонених, за невиконання окупаційного режиму, а частіше тому, що так хотілось фашистам та поліцаєм.

За два роки окупації були зруйновані всі колгоспи та радгоспи, підприємства та організації, пограбовано населення, майже повністю спалені села Таранське, Тернівка, Озаричі, частково Шевченкове, Соснівка та інші, спалено більше тисячі садиб тощо. Після визволення району державна комісія в 1943 році підсумувала збитки, нанесені району за часів окупації, вони склали 314 млн. 923 тис. крб., в тому числі населенню -138. 7 млн. крб.

У районі залишилось після визволення 16 тракторів, що їх зберегли у своїх схованках колгоспники, не було жодної машини, жодної корови. Крім матеріальних збитків було втрачено багато працездатного населення. На роботу в Німеччину було вивезено 2565 молодих людей.

4 вересня 1943 року почалось визволення району, де полягло 3625 воїнів-визволителів. Жорстокі бої були в селах Козацьке, Шевченкове, Пекарі, Соснівка. Визволяла район 60 армія під командуванням Черняхівського.

Становище в районі було дуже тяжке: не було кому і не було чим працювати. Але люди працювали. Із інших областей стали надходити техніка, худоба, було відновлено 74 колгоспи і радгоспи. У 1945 році повернулось додому більше 1000 воїнів, які очолили колгоспи і включились у відновлення народного господарства.

З метою збереження пам'яті про трагічне минуле нашого краю учні Бочечківського НВК провели пошуково-дослідницьку роботу з дослідження теми Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років на Сумщині, а зокрема в селі Бочечки Конотопського району.

Основним завданням проєкту є висвітлення подій Великої Вітчизняної війни, збереження пам'яті про видатних земляків, учасників бойових дій.

Бочечки... Напередодні війни село було радіофіковано, була кіноустановка, сільський клуб, бібліотека. Здавалось, ось настав час жити, любити, творити.

Ішов грізний 1941 рік...

На захист Вітчизни, свого рідного краю стали і жителі села Бочечки. 850 наших односельців із зброєю в руках билися на фронтах проти німецьких загарбників. Багато з них Вітчизна відзначила бойовими нагородами за відвагу і мужність, виявлені в боях, 233 чоловіка нагороджені орденами і медалями. Серед них Ковалевський Іван Юхимович, Степаненко Єфросинія Ягорівна, Власенко Федір Михайлович, Мощенко Варвара Іванівна, Зеленський Павло Миколайович, Назаренко Митрофан Іванович, Коцюбенко Петро Іванович, Карпенко Андрій Єфремович, Роспутько Петро Степанович, Денисенко Єфросинія Іванівна, Заболотько Павло Пилипович ... 519 солдат не повернулися з війни.

Вічнозелені сосни... Скільки всього вони пам'ятають! Пам'ятають і 6 вересня 1943 року, коли рідне село було звільнено від німців. У ці дні в жорстокій боротьбі пролилася кров воїнів 143-стрілецької дивізії. Визволяючи Бочечки, загинуло 27 воїнів. Вони назавжди залишилися в пам'яті бочечківців.

Найвищих слів гідний подвиг і наших жінок, яких доля назвала гірким словом «солдатська вдова». Про кожну з них можна розповідати не один, а кілька днів підряд. І буде не бентежна повість про невмируще кохання, жіночу вірність, мужність, відданість материнському обов'язку.

Трави й квіти люблять роси, а, може, то плачуть вони, як плакали вдови, коли чоловіки не повернулися з війни. Їх біографії глибокими зморшками написані. Коли слухаєш пісню «Журавка», серце стискається від болю. Скільки таких журавок залишила війна.

Учні нашої школи поспілкувалися з родичами солдатських вдів і зібрали певну інформацію про декого з них.

Клименко Пелагея Кирилівна.

Народилася 7 жовтня 1921 року в селі Бочечки, де і жила. Майже все своє життя працювала дояркою, а також - на свинофермі. Одразу після того, як вийшла заміж за Клименко Миколу Григоровича (так само як і вона, працював у колгоспі)

чоловіка забрали на фронт (1942 р.) Загинув 19 листопада 1945 року. Був похований у Тернопільській області.

Карпенко Меланія Петрівна.

Народилася Меланія 1920 року 31 грудня в простій селянській родині в селі Бочечки. Жити було їй нелегко. Багато горя звідала жінка на своєму шляху. Освіту здобула лише початкову. Трохи пізніше сім'я Меланії Петрівни переїхала в село Червоний Яр. Невдовзі одружилась на прекрасному чоловікові. Його звали Карпенко Давид Денисович. Весілля відбулося 7 січня 1942 року. Здавалося б все добре. Сім'я переїхала знову в Бочечки. Але їх спіткало горе. Чоловіка забрали на фронт. Пізнали вони мало щастя. Не встигли як слід відбудувати сімейне життя. 5 грудня 1943 року Меланію знову спіткало горе, велике горе - з фронту прийшла похоронка.

Меланія Петрівна мала чудовий голос і співала прекрасні пісні. Приносила людям щастя, якого сама мало бачила...

Яценко Любов Іванівна.

Народилася Яценко Любов Іванівна 24 травня 1913р. в селі Бочечки Конотопського району, Сумської області, в незаможній родині. Освіту здобула в «Лікнепі». В 24 роки вийшла заміж за Дмитра, але не судилося їм щастя, чоловіка забрала війна. Нелегко прийшлося їй і надалі в житті, сама виховала доньку Віру, разом з односельцями відбудовували колгоспне господарство.

З кожним роком все більше віддаляються від нас події Великої Вітчизняної війни, заростають травою партизанські дороги, затягуються землею воєнні окопи. Все менше й менше поміж нас живих свідків, учасників тих подій - ветеранів Великої Вітчизняної.

У селі Бочечки в обороні Батьківщини брало участь понад тисячу чоловік, 519 - не повернули додому, їхні імена береже Книга Пам'яті, їхні могили розкидані по всій Європі. Та навіть зараз, через 75 років по закінченню війни, залишаються поміж бочечківців живі свідки тих подій.

Учасники проєкту поспілкувалися з родичами учасників Великої Вітчизняної війни, записали свідчення про них.

Ткаченко Іван Гаврилович.

У вересні 1943 року Червона Армія звільняла міста і села Сумщини від німецько-фашистських загарбників. 5 вересня було звільнено і наше рідне село Бочечки. У ті дні і був призваний в армію уродженець нашого села дев'ятнадцятилітній Іван Ткаченко. Він став солдатом стрілецької роти 226 стрілкової дивізії 1-го Українського фронту. Свій бойовий шлях солдат розпочав на Лівобережжі з участі в боях по звільненню Києва. Йшли важкі бої на підступах до Дніпра. Радянські частини і з'єднання готувалися форсувати велику ріку.

Фашисти на правому високому березі Дніпра спорудили лінію оборони «Східний вал». Радянським воїнам необхідно було якнайшвидше здійснити переправу і закріпитися на протилежному березі. У числі бійців, які форсували Дніпро на північ від Києва, у районі села Лютіж, був і Ткаченко Іван Гаврилович. Позаду залишилася звільнена територія. Іван Гаврилович згадував, що багато сіл на лівому березі Дніпра було зруйновано, багато було спалено. Ті звірства фашистів над мирним населенням, про які розповідали визволителям місцеві жителі і які солдати бачили самі, весь час стояли перед їхніми очима і примушували ще з більшою ненавистю битися проти фашистів. Частина, у якій воював Іван Ткаченко, підійшла до Дніпра і 25 вересня 1943 року спробувала з ходу переправитися на другий берег. Але це не вдалося – фашисти зуміли створити тут потужну оборону. Тільки на другий день частини Червоної Армії переправилися через річку в районі Лютежа і закріпилися на правому березі. Для облаштування переправ, за спогадами Ткаченка, використовували всі можливі матеріали, розбирали зруйновані хати. їм допомагали в цьому місцеві жителі і партизани. Вони знаходили для бійців човни, споруджували додаткові засоби переправи, вказували військовим частинам слабкі місця ворожої оборони, супроводжували піхоту на правому березі Дніпра. Бої на Лютіжському плацдармі були жорстокими і кровопролитними. Радянські воїни проявили масовий героїзм. Три доби наші частини утримували невеликий плацдарм. Гітлерівці здійснювали відчайдушні контратаки, намагаючись знищити невелику групу сміливців. Але вони вистояли, витримали натиск переважаючих сил ворога. Їх стійкість і

мужність дали можливість нашим підрозділам форсувати Дніпро, закріпити і розширити захоплений плацдарм. Безприкладні героїчні подвиги здійснили радянські воїни на Лютіжському плацдармі. У цих боях брав участь також Ткаченко І. Г. Потім були бої за звільнення Києва, участь у Корсунь-Шевченківській операції, звільнення Житомира, Тернопільщини. За участь у цих боях Іван Гаврилович нагороджений орденом Червоної Зірки. У Карпатах, у боях за звільнення Станіславщини, він був поранений і після кількох місяців, проведених по госпіталях, був демобілізований.

Москаленко Андрій Степанович. Москаленко Андрій Степанович народився 15 травня 1923 року в с. Бочечки. Закінчив школу в селі Бочечки - 8 класів. Після школи робив у колгоспі на тракторі. В перші дні вересня 1943 року було звільнено село Бочечки від німецько-фашистських загарбників. До того, коли були німці у селі, не раз тікав від поліцаїв, які ловили, щоб відправити до Німеччини. А вже 9 вересня почалися для Андрія Степановича фронтові будні. Направили його служити на Другий Білоруський фронт, в 421-й артилерійський полк. Пройшовши підготовку в білоруському місті Клинці, став Андрій Степанович топографістом, визначав координати для радянської артилерії. Служив у 65-ій армії Другого Білоруського фронту під командуванням славетного генерала Рокосовського, звільняв Бобруйськ, Мінськ. Першого вересня 1944 року форсував Буг. Дійшов до Варшави. Там і закінчилась для Андрія Степановича війна – комісували після тяжкої хвороби. Три місяці знаходився на лікуванні у госпіталі у м. Василевичі. Тоді ослаб і демобілізувався додому 4 жовтня 1944р. Потім пішов на торфорозробки. Послали на курси стілочних машин (що стелить торф). Повернувся він до рідного села, до нелегкої

праці – відбудови народного господарства. Нагороджений бойовими нагородами: медаллю «За відвагу», орденом Вітчизняної війни другого ступеня, мав багато інших медалей. Інвалід II групи. Після війни працював

водієм на торфорозробці. Потім - у школі.

Котляр Павло Гаврилович. Призвали Павла Гавриловича восени 1941 року, виконував він свій військовий обов'язок – захищав Батьківщину – у 370-му стрілецькому полку, був стрільком піхоти. У 1943 році його перекинули на північ, в Карелію, охороняти кордони. На станції Сорока пройшов Павло Гаврилович навчання, служив у прикордонних військах в Заполярному крузі, під Кандалакшею. Війна для нього закінчилась аж у 1948 році. Нагороди: «Орден Вітчизняної війни III ступеня», «Орден мужності III ступеня», медаль «За оборону Радянського Заполяр'я», медаль «За Победу над Германией», медаль «Захисник Вітчизни» та інші 15 медалей.

Самодай Олексій Семенович. Призвали Олексія Семеновича 13 жовтня 1943 року. Служив стрільком у піхоті. Двадцять другого грудня 1943 року на станції Чиповичі Малинського району Житомирської області прийняв перший бій. А потім пішли воєнні будні: вдень – в атаку стрільком піхоти, вночі – у розвідку за німцем. У лісах Бродського району, на Львівщині, був жорстокий бій. В тому бою отримав Олексій Семенович тяжке поранення, довго лікувався в госпіталях. Авилікувавшись, пройшов навчання в Харкові, став сержантом артилерії. Дійшов до Берліна. Закінчив війну командиром гармати 122-міліметрової гаубиці. А демобілізувався аж 8 травня 1947 року. До того – навчав курсантів артилерії. Після демобілізації деякий час працював у лікарні, потім – механіком інкубаторної станції. Останні роки перед пенсією – в колгоспі. Нагороди: медаль «За відвагу», орден «Вітчизняної війни II ступеня» та інші.

У довічному боргу наше покоління перед ветеранами війни, кому пощастило пройти крізь горнило битв і дожити до світлого Дня Перемоги. Все менше їх залишається у життєвому строю.

Щоб не пішли в забуття імена героїв, а разом із ними і їхні подвиги, згадки про війну, учні нашої школи записують спогади родичів ветеранів. Адже історія пишеться кожною людиною, а історія Великої Вітчизняної війни писалася кожним солдатом і офіцером у тилу і на передовій.

Не забули своїх героїв і наші земляки. Золотими літерами вписані вони в **Книзі Пам'яті**. Їхні імена викарбувані на мармурових плитах, що поставлені на братській могилі. Як дорого коштує перемога!